

KI- VAGY BEVÁNDORLÁS?

MOST, AMIKOR a kivándorlási vágy feszítő ereje egyre több aggodalmat kelt, a kijárat felé igyekvő tömegekkel szemben vizsgáló látványban is gyönyörködhetik, akinek kedve telik benne: kevesen tudják, hogy a kivándorlók valóságos számát (amely voltaképpen nem is mondható nagy-nak a békebelihez képest) még meg is haladja a hozzánk bekérezkedők. Azaz, hogy nem is tudjuk, hányan kérezkednek; van-e, akit visszautasítanak; a valósággal bebocsátottak száma is már pluszt jelent, mint statisztikai nyelven mondani szokás, a javunkra. Sőt mi több, ezt a kedvező eredményt önmagában már Budapest főváros produkálja. Az ország egyéb részébe történő beáramlásról nincsenek is feldolgozott statisztikai adatok. Ez utóbbiak ugyan szintén érdemesek volnának a tanulmányozásra, mert ha az országnak az a területrésze, a ruténlakta föld, amelyre a múltban legjobban kiterjedt a Galícia felőli bevándorlás, ma el is van szakítva tőlünk, talán egyéb területek is érdemes talajt nyújtanának a statisztikai kutatásra. Mivel azonban ezek a számadatok ezidőszerint rendelkezésünkre nem állnak, meg kell elégednünk pusztán Budapest főváros nagy apparátussal működő statisztikai hivatalának kimutatásaival, amelyek a külföldiek letelepedésére is kiterjednek. Ezek önmagukban is érdekes képet fognak nyújtani, ha közelebbről nézzük meg grafikonvonalait.

A bevándoroltak két csoportja jöhet szóba: a honosítási és a letelepedési engedélyt nyertek. (Ez utóbbi nem helyezi a politikai közjogok birtokába a jövevényt, de magánjogi téren, gazdasági területen lényegében ugyanazt a mozgási szabadságot jelenti számára, mint amely az állampolgárt illeti meg.)

A budapesti illetőséggel honosítottakról szóló statisztika a származás helyének megjelölésénél a megszállott területeket nem tünteti ugyan fel mint ilyeneket, de a „Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia és Ausztria“ felől jelzett beáramlás nyilván Nagy-Magyarország területén bírja forrását, a szó nemzeti értelmében tehát bevándorlásnak nem tekinthető, ezt leszámítva pedig analízisre érdemes mennyiség nincs.

Marad tehát a Budapest fővárosban letelepedési engedélyt szerettek tömege (ezalatt külföldi állampolgárok letelepedését kell értenünk). Itt a főváros statisztikai hivatala a jogfenntartás, de a gyakorlatiasság szempontjából is helyes módon a megszállott területeket külön rajzolja ki a statisztikai térképen. Az ezekről a területekről származó (különben nem nagyszámú) települőket tehát módunkban van a főösszegeből levonni s akkor — áttekinthetőség kedvéért a io-en felüli számokat mindenütt, a továbbiakban is, elhagyva — a következő adatokat kapjuk, mint a valóságos külföldi beáramlás mércéit:

1920	1921	1922	1923	1924	1923	1926	1927 I. negyede
460	I.580	I.640	I.650	I.470	320	4.750	2.460

Első pillanatra nem nagy számok — bár éppen a legutolsó évben és az idei év kezdetén abszolút mértékben is számszerű emelkedést mutatnak

— de ne feledjük el, itt most nem a nagyvárosnak a vidékre gyakorolt egyszerű vonzóerejéről van szó, nem az ország egységes gazdasági területén élőknek átcsoportosulásáról, hanem idegen elemeknek a magyar gazdasági mérlegbe teherként való felvételéről. A békeidők fejlődő Budapestje bizonyára megbírta, sőt talán meg is kívánta, hogy külföldi elemek is szívére rohanjanak be hozzá; ilyen módon az utolsó békeévekben, 1911—12—13-ban 4.220—3.020—1.580 külföldi telepedett le. Akkoriban még ezt a várost egészséges, ép test hordozta fő gyanánt; hogy azonban a csonka ország, amelyet fővárosának aránytalan nagysága miatt úgyis vízfejűnek szokás mondani, óhajthat-e ilyen beszivárgást, azt kétségbe kell vonnunk.

A zsidbasztó munkanélküliség, az alkalmazottak tömegeit is magával rántó csődök és kényszeregyeségek idején szabad volt-e és szabad-e idegekkel szaporítani az úgyis sok eszkimót? Amíg az állam csak egyetlen tagjával szemben is nem tudja teljesíteni szociális kötelességét, nem tud részére biztosítani munkahelyet és az öngyilkosság partján hagyja tébolyogni, addig nem lehet joga a legtisztességesebb idegent sem bebocsátani. Tiltja ezt a nemzetet szolidaritásba forrasztó vér szava és a lelki közösség, amely nélkül a nemzet állammá szikkad össze.

Az akivándorlási láz, amelyet konkrét számokban lemérni itt nem tudunk, mert nem ismerjek az elutasított kérvények számáig de amelyről tudjuk, hogy ma már a földműves emberektől fel a diplomás fiatalságig harapózott; a gazdasági levertség és benuulás nem a szélütöttséghez hasonló állapot jele-e, amelyben inkább érvágásra, mintsem vérátömlesztésre kell gondolnunk?

Amikor a megélhetés forrásairól van szó, nemcsak a munkanélkülieket kell számba vennünk, akiknek kétségbeeséstől sötétlő tömege önmagában is megdőbbsébe esett volt éppen a szóbanlevő években, hanem mindazokat a nem létező, mert meg sem született magyarokat is, akiknek életét már gondolati csirájában megfojtotta az életfenntartás lehetetlensége. Budapestben, amelynek területén statisztikai vizsgálódásunk mozog, a születések száma¹ a békebeli évi 23.000-ról, állandó fokozódó csökkenést mutatva, már 16.000-re szállt alá, úgyhogy az utolsó évtizedben 50.000 születés maradt el. Tekintve, hogy Budapest népessége időközben 880.000-ról 960.000-re emelkedett, ami a háború hatását sokszorosán ellensúlyozza, ennek kielégítő magyarozatát — az egyéb okokat számbavéve is — első sorban a megélhetés lehetőségében fogjuk megtalálni.

De nézzük az eddig nyersen megjelölt mennyiségeket belső összetételük szerint is.

Származási helyre és anyanyelvre nézve a letelepedettek túlnyomó része, átlagban háromnegyede német és lengyel volt. Különösen jellegzetes a két utolsó év statisztikája:

	1926	1927 I. negyede
Németbirodalom	1.340	520
Lengyelország	1.380	870
Danzig szabad város	490	230
Csehszlovákia (nem a megszállt terület).....	630	300

A statisztikának ehhez a legutolsó sorához érve, fel kell tennünk a kérdést, nem a groteskséggel határos gyámoltalanság-e, amikor egy év alatt 630, sőt legújabbán egy negyedév alatt 300 csehet engedünk csupán a fővárosban letelepedni, mintegy ráadásul mindahhoz, amit a Felvidéken már okkupáltak?

¹ Thiring Gusztáv értekezése, Magy. Stat. Szemle, 1926. 59.

A vallási megoszlásnál érdekes, hogy míg 1920-ban és 1921-ben a teljes, vagyis a megszállott területekre is kiterjedő létszámban mindössze mutatóként szerepel 4, illetve 8 zsidó vallású letelepülő, addig a következő 1922—23—24—25. években számuk 350—1.090—1.060—150-re emelkedik, ami a letelepülők teljes számához viszonyítva 21,64,66,41%-nak felel meg, szemben a háború előtti és alatti liberális, sőt radikális arcú mutató rezsím statisztikájával, amely 1911—12—13-ban 16, 13, 13%-ot, a háború és forradalmak alatti években, 1914—19-ig pedig éppenséggel csak 13, 12, 1, 3,5, 8, 12%-ot mutat. Az utolsó két naptári évről, amidőn a letelepülés abszolút számban oly rohamos emelkedést mutat, vallási statisztika, előttünk ismeretlen okból, rendelkezésre nem áll. Ebből természetesen nincs okunk arra következtetni, hogy a vallási megoszlás a zsidóság hátrányára változott volna. Ezt a feltevést a főváros vezetésében ezidőtájt bekövetkezett hatalmi eltolódás is megerősíti.

De érdekes a statisztikai grafikon meglévő részében is; szinte a ma divatos grafológia módjára lehet következtetni belőle az antiszemita mozgalom jellemére, annak szalmatűzlobogására. 1920- és 1921-ben 460 és 1.590 letelepedő közt mindössze 4, illetve 8 zsidót tűrnek meg, 1922-ben egyszerre megtörik az egész ellenállás és mindjárt 21%-ban engedik be a letelepülők közt a zsidókat, hogy ez az arányszám a következő évben már a 60%-ot is meghaladja.

De nézzük a zsidóság szemszögéből ezt a kérdést. A régi telepedésű zsidóságnak sem lehet érdeke, hogy ez a rá nézve is üzleti konkurenciát jelentő áramlás folytatódjék, de még kevésbé lehet érdeke a maga közéleti helyzete szempontjából: mindaddig, míg a zsidóságnak újabb és újabb csapatai jelennek meg a láthatáron, a maguk gyökértelen, nomád erkölcsével új és új adalékokat, az érvelésnek új és új anyagát fogják szolgáltatni az egész hazai zsidósággal szemben. Tudjuk, hogy ennek belátása józan zsidé részéről is megvan és csak az összes zsidóság megítélésének használnának, ha ezt a felfogást erőteljesebben és foghatóbban juttatnák kifejezésre.

Mind a zsidókérdés, mind általában a letelepülés kérdése szempontjából az érdekelt illetékesek bizonyára hivatkoznak arra, hogy a letelepülési engedély a legtöbb esetben már hosszú évek óta fennálló tényleges állapotot szentesít. E tekintetben statisztika csak a teljes létszámra vonatkozólag, tehát a megszállott területről eredőket is magában foglalólag van (amely utóbbi csoport azonban, mint már jeleztük, mindig jelentéktelen hányadot képez); a teljes létszám körében is csupán az önálló keresettel bíró exisztenciák vannak számon tartva, akik körül azonban nyilván egyenletesen csoportosulnak az eltartott családtagok is.

E szerint a következő képet kapjuk:

	1922	1923	1924	1925
Önálló keresettel bíróknak letelepedési engedély adatott	1.040	630	530	230
Ezek közül 1913-ban vagy korábban történt a tényleges bevándorlás ...	270	430	440	150

évekre visszanyúló bevándorlásról van szó.

Azonban — eltekintve is attól a még mindig szép számtól, amely már a háború és a forradalmak alatti sokat emlegetett parazitikus letelepedésre esik — az úgynevezett háború előtti letelepedést sem lehet a kívánatosak közé sorolnunk. Ne feledjük el, hogy a korábbi statisztikával való egybevetés szerint itt nagyobb részét zsidó családokról van szó, amelyeknek már háború

előtti seregei ellen is felhangzottak azok a kifogások és panaszok, amelyekről fentebb szólottunk, amelyek ellen már szintén tiltakozóit az autochton zsidóság belátóbb része. Ne feledjük él, hogy az antiszemizmust felébresztő jelenségek már ezeknek bevándorlási idejéből is datálódhatnak, ha robbantó erejűvé csak később váltak is. Hogy ezekkel szemben a védekezést annak idején, majd a háború egész során elmulasztották, nem ok arra, hogy jogilag függőben maradt állapotukat most szinte történelmi patina jogcímen javukra rendezzék és a pusztán tényleges állapotot minden jogi vagy erkölcsi kötelezettség nélkül alakilag is törvényesítsék.

Ismételjük azonban, nagyban és egészben tiltakoznunk kell minden egyéb bevándorlás lehetősége ellen is, amíg az országnak van kényszerű kivándorlása. És ha nem is volna kivándorlásunk, gondoljuk meg, hogy az az elem, amely korábbi hazáját elhagyja, rendszerint gazdasági értékében is selejtesebb, legtöbbször pedig az állampolgári lelkületnek is híján van és egyedül az ubi bene, ibi patria irányítúje szerint igazodik.

De erre nem is tekintve, pusztán az a szomorú tény, hogy autochton lakosságunk kivándorlásra van szorítva, tilalmat jelent szinte minden bevándorlással szemben. Az Amerikai Egyesült-Államok még nem tartanak itt, még nincs kivándorlási mozgalmuk, de mert érzik, hogy kezd csordultig telni nagy rezervoárjuk, már is védekeznek. 1921-ben meghozott ismeretes törvényük szerint az egyes nemzetbeliekből évenként csak annyi embert engednek be, hogy az az ugyanazon országból már korábban bevándoroltaknak mindössze egy-két százalékát tegye ki. Ha ez a gazdag állam ilyen számtani ridegséggel tudja elutasítani a kapuján kopogatók tömegeit, miért kell a mi koldussá tett országunknak oly vendéglátónak lennie? Jogszabályaink az idegenek bebocsátását, a honosság és a letelepedési engedélyek osztását kötelezővé nálunk sem teszik semiféleképpen és hatóságaink belátásának korlátlanul nyitva hagyják a döntést. Miért nem élnek ezzel a hatalmukkal tagadó formában, amikor láthatják, hogy minden jövevény csak növeli azt a zsúfoltságot, amely ennek a földnek örökletes gazdáit is kifelé szorítja? De lássuk ezt a feszültséget számokban lemérve: A tényleges kivándorlási számok szerint veszteségünk, a visszavándorlást levonva:

1923	1924	1925	1926	1927 I. negyedében
—2.660	—1.550	—2.530	—2.750	—1.020

ember volt.

Ez a háború előtti számokhoz viszonyítva nem is látszik soknak. De eltekintve az abszolúte is növekvő irányzattól, figyeljük meg ezeknek a számoknak egy fontos részletét: 1923-ig a kivándorlók nagyobb része nő és 12 éven aluli gyermek volt, akik a családfenntartó után mentek ki, csak 31—25% családfő.¹ Azóta azonban a súlypont áttolódott az utóbbiakra:

1924	1925	1926	1927 I. negyedében
49%	64%	65%	74%-ot.

tesz ki az önállóak száma, akik előbb-utóbb családjukat is maguk után fogják vinni.

De ennél is sokkal fontosabb körülmény, amelyet nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy a kivándorlásnak ezek a tényleges számai az amerikai bevándorlási szám kontingentálása és erős leszorítása folytán távolról sem juttatják kifejezésre azt a tömeget, amelynek tagjait a gazdasági kényszerűség kifelé szorítja.

¹ Saile Tivadar értekezése, Magy. Stat. Szemle, 1924. 367.

Pedig lehet-e elszomorítóbb és megszegényítőbb egy nemzetre nézve, mint a kivándorlás folyamata? Gondoljunk rá, hogy minden ember, aki az ország sorompóját felnyitni kéri, a nemzetfogalom körét bontja meg; minden kifelé áramlás a nemzeti eszme egységét mossa alá és lazítja. Ha a kivándorlókat lelki érzéseik ellenére a pusztai gazdasági kényszerűség üldözi ki, szomorú gondolni arra a lelki válságra, amelyet ez rájuk nézve jelent. Ha pedig az érzelmi kohézió hiánya is segíti ezt a letördelést, akkor volta-képen a nemzet fogalmát tevő centripetális erő mondotta fel a szolgálatot.

De anyagi és lelki elemek itt egyé szövéődnek. A nemzetnek a közös vér és történelmi lelkiség erejével egybekapcsolt egésznek kell lennie, amelyben a szeretet szolidaritása fűzi össze az egyeseket és ennek a szeretetnek a szociális gondoskodásban szintén meg kell nyilvánulnia, túl a felebaráti szeretet kötelességszerű tételén is. A mi helyzetünkben különösen jelentősége van, hogy fukar módra meg ne feledkezzünk az anyagi szükségességekről sem, amelyeket nemzeti zászlóval eltakarni nem lehet: a szociális gondoskodás a maga fizikai vonzóerejével, de egyben a benne megnyilatkozó szeretet erejével is a legbiztosabb mágnessarka minden nemzeti reintegrálásnak.

Ennek a lélekkel áthatott és cselekvő kezű szociális politikának vonzási körében egyelőre legalább azokat kell megőriznünk, akik még itthon vannak, sem megszállás, sem kivándorlás processzusán keresztül idegen állam polgáraivá még nem simultak. Amíg ezek számára fedél és táplálék nincs, nem lehet jogunk idegeneket beengedni. Ellenszegül ennek nemcsak a nemzet erkölcsi tilalma, de hatalmi érdeke is; a bevándorlók vagy azokat a lehetőségeket fölőzik le, amelyeket gyámoltalanságból mi magunk nem veszünk észre, — hagyva az embereinket idegenben kenyér után kutatni és elkallódni — vagy rajtunk keresnek megélhetési alkalmakat saját életerőnk rovására.

Tudjuk, hogy az egyik ország területéről a másikéba való áttelepedésnek a betöltött létszámú országokban is lehet helye, különleges egyéni körülményeknél fogva, sőt közérdekből, a befogadó ország érdekében is, amikor értékes egyéniségek átlántalásától van szó vagy amikor egyes foglalkozási ágakhoz hiányzanak a hozzáértő, vállalkozni hajlandó munkáskezek. Ezekről a kivételektől eltekintve azonban vétót kell emelni ott, ahol, mint mondtuk, betöltött létszám van. Nálunk pedig, sajnos, ma ez van. És ha intenzívebb gazdasági és szociális politika az elhelyezkedés új területeit, új parcelláit nyitná is meg, van nekünk még emberanyagunk a saját vérünkéből is: a sok kivándorolt, akiknek jól esnék, ha egyszer visszahívnák őket. Ezeket addig is valahogyan meg kellene óvni az elkallódástól. Legalább arra kellene igyekeznünk, hogy sűrűn helyezkedjenek el és a tömeg erejével tartsák fenn magukat.

A visszatartás és visszavándoroltatás módozatait kiválasztani nem tartozik e cikk feladatához, amelynek végállomásán már úgyszólván túlhaladtunk. Egy azonban bizonyos; ne hagyjuk irány nélkül, tudatos beavatkozás nélkül, bürokratikus kezelésmóddal a „folyó ügyek“ medrében szétszivarogni még a vérünket is. Szüntessük meg végre azt a komolytalan játékot, amely kényszerű szükségnek tudja elfogadni a kivándorlást és még állami apparátust is épít köréje ugyanakkor, amikor megengedi, hogy csak a fővárosban egy év alatt 4.750 idegen vesse meg a lábát. Vigyázzunk, a bevándorlás a nemzet erőállományában aligha jelent pluszt, inkább mínuszt, amelyet csak a kivándorlók újabb számával fogunk megfizetni.